

คู่มือการบริหารความเสี่ยง
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

คำนำ

คู่มือการบริหารความเสี่ยง คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ฉบับนี้ จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ กระบวนการ และขั้นตอนการดำเนินงานด้านการบริหารความเสี่ยงให้แก่ฝ่ายบริหาร ฝ่ายปฏิบัติการ และผู้ปฏิบัติงานในทุกระดับของหน่วยงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง อีกทั้งยังมุ่งเน้นให้บุคลากรทุกระดับสามารถ เชื่อมโยงและนำมาตรการการควบคุมความเสี่ยงไปปฏิบัติใช้จริงในภาระงานประจำวันตามปกติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คู่มือประกอบด้วยการอธิบายความหมายและคำจำกัดความที่สำคัญของการบริหารความเสี่ยงและปัจจัยเสี่ยง โครงสร้างของคณะกรรมการบริหารความเสี่ยงและการวางระบบควบคุมภายในประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2570 ตลอดจนกระบวนการบริหารความเสี่ยงตามขั้นตอนมาตรฐาน ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การกำหนด วัตถุประสงค์เพื่อทบทวนภาระงานที่มีความสำคัญต่อยุทธศาสตร์ การวิเคราะห์และระบุปัจจัยเสี่ยงทั้งภายใน และภายนอก 4 ด้านหลัก การประเมินโอกาสและระดับความรุนแรงของผลกระทบด้วยเกณฑ์ตาราง Risk Matrix 5x5 และเกณฑ์จัดลำดับ MARCI ไปจนถึงแนวทางในการเลือกวิธีการจัดการตอบสนองต่อความเสี่ยงและการติดตาม รายงานผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้มั่นใจได้ว่าความเสี่ยงได้รับการควบคุมให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือฉบับนี้ จะเป็นสื่อกลางสำคัญในการสื่อสาร สร้างความตระหนักรู้ และช่วยเตรียมความพร้อมให้แก่บุคลากรทุกคนในการดำเนินงานตามพันธกิจต่าง ๆ ภายใต้ สถานการณ์ไม่ปกติที่อาจเกิดขึ้นได้ ตลอดจนร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของคณะให้เป็นไป ตามเป้าหมายและยุทธศาสตร์อย่างยั่งยืนต่อไป

งานวางแผนและพัฒนา (บริหารความเสี่ยง)
ฝ่ายวางแผน

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 หลักการและความสำคัญ	1
1.2 วัตถุประสงค์	1
1.3 ขอบเขตการใช้คู่มือ	2
1.4 ความเชื่อมโยงกับแผนและระบบคุณภาพ	2
1.5 หลักอ้างอิงและลำดับการใช้ข้อกำหนด	2
1.6 นโยบายการบริหารความเสี่ยงและการควบคุมภายใน	3
1.7 การทบทวนและควบคุมเอกสาร	3
บทที่ 2 แนวคิด คำจำกัดความ และความรับผิดชอบ	4
2.1 ศัพท์และคำจำกัดความ	4
2.2 ประเภทของการควบคุม 4 รูปแบบ	5
2.3 โครงสร้างผู้รับผิดชอบและบทบาทหน้าที่	6
2.4 การแยกระดับความเสี่ยงกับการยอมรับความเสี่ยง	7
2.5 หลักการใช้หลักฐานและดุลยพินิจ	7
บทที่ 3 กระบวนการบริหารความเสี่ยงระดับคณะ	8
3.1 ขั้นตอนการบริหารความเสี่ยง	8
3.2 การจัดทำแผนบริหารความเสี่ยง (แบบฟอร์ม RMUTP-ERM.S)	11
บทที่ 4 การติดตาม ประเมินผล และการรายงาน	13
4.1 วงรอบการติดตามและรายงานผล	13
4.2 กระบวนการรายงานเหตุการณ์วิกฤต (Incident Reporting)	13
บทที่ 5 การส่งเสริมวัฒนธรรมความเสี่ยงและแนวปฏิบัติเชิงพฤติกรรม	14
5.1 ข้อปฏิบัติสำหรับบุคลากรทุกระดับ	14
5.2 การสร้างวัฒนธรรมความเสี่ยง (Risk Culture) ในคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	14
5.3 กลยุทธ์การส่งเสริมวัฒนธรรมความเสี่ยง 4 เสาหลัก (4 Strategic Pillars)	14
บรรณานุกรม	15

บทที่ 1 บทนำ

1.1 หลักการและความสำคัญ

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร มีภารกิจด้านการจัดการศึกษา การวิจัย การบริการวิชาการ และการบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามพันธกิจ การบรรลุผลสำเร็จของภารกิจดังกล่าวขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในและภายนอกซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงและก่อให้เกิดความไม่แน่นอนต่อวัตถุประสงค์และเป้าหมายของคณะ

การบริหารความเสี่ยงจึงเป็นส่วนหนึ่งของการกำหนดทิศทาง การตัดสินใจ การจัดสรรทรัพยากร และการปฏิบัติงานประจำ มิใช่เพียงการจัดทำแผนหรือรายงานเมื่อสิ้นปี โดยมุ่งให้คณะสามารถคาดการณ์เหตุการณ์ที่อาจกระทบต่อเป้าหมาย วิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบ กำหนดมาตรการที่เหมาะสม ติดตามสัญญาณเตือน และปรับปรุงการดำเนินงานได้อย่างทันท่วงที การบริหารความเสี่ยงระดับองค์กร (Enterprise Risk Management - ERM) ตามกรอบมาตรฐานสากล COSO-ERM จึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเชิงยุทธศาสตร์ที่ช่วยให้คณะฯ สามารถระบุ ประเมิน และกำหนดมาตรการจัดการความเสี่ยงได้อย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทั้งภารกิจด้านการจัดการเรียน การสอน การวิจัย การบริการวิชาการ การบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการบริหารจัดการองค์กร เพื่อป้องกันความเสียหาย บรรเทาผลกระทบ และสร้างโอกาสในการพัฒนาอย่างยั่งยืน การควบคุมภายในเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ การรายงานมีความน่าเชื่อถือ และการปฏิบัติงานเป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับ ทั้งนี้ การบริหารความเสี่ยงและการควบคุมภายในให้ความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผล ไม่ใช่การรับรองว่าจะไม่เกิดความผิดพลาดหรือความเสียหายทุกกรณี

คู่มือนี้กำหนดแนวทางปฏิบัติร่วมกันสำหรับบุคลากรทุกระดับ โดยเชื่อมโยงวัตถุประสงค์ของงาน ความเสี่ยง มาตรการควบคุม ผู้รับผิดชอบ และผลการติดตามเข้าด้วยกัน เพื่อให้การบริหารความเสี่ยงสนับสนุนผลลัพธ์ตามยุทธศาสตร์และการพัฒนาคุณภาพของคณะอย่างต่อเนื่อง

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อกำหนดหลักการ ขั้นตอน และเกณฑ์การบริหารความเสี่ยงและการควบคุมภายในที่บุคลากรสามารถนำไปใช้ได้อย่างเป็นระบบและสอดคล้องกัน
2. เพื่อสนับสนุนการบรรลุวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติราชการ และภารกิจประจำ โดยนำข้อมูลความเสี่ยงมาใช้ในการประกอบการตัดสินใจและจัดสรรทรัพยากร
3. เพื่อกำหนดความรับผิดชอบในการจัดการความเสี่ยง การควบคุม การติดตาม และการรายงานให้ชัดเจน และตรวจสอบได้
4. เพื่อคุ้มครองผู้เรียน บุคลากร ผู้รับบริการ ทรัพย์สิน ข้อมูล และความน่าเชื่อถือของคณะ รวมทั้งสนับสนุนการปฏิบัติตามข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง

5. เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการรายงานความเสี่ยงและการเรียนรู้จากข้อผิดพลาด เหตุการณ์เกือบเกิดความเสียหาย และผลการประเมิน เพื่อปรับปรุงระบบงานอย่างต่อเนื่อง

1.3 ขอบเขตการใช้คู่มือ

คู่มือนี้ใช้กับการดำเนินงานของคณะ ครอบคลุมสาขาวิชา หลักสูตร สำนักงานคณบดี ห้องปฏิบัติการ โครงการ และกิจกรรมที่อยู่ในความรับผิดชอบของคณะ รวมถึงงานที่ดำเนินการร่วมกับหน่วยงานภายนอก หรือผู้รับจ้างเท่าที่อยู่ในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะ

ให้พิจารณาความเสี่ยงทั้งระดับคณะ ระดับกระบวนการ และระดับโครงการ โดยใช้หมวดหลัก 4 ด้าน ได้แก่ กลยุทธ์ การปฏิบัติงาน การเงิน และการปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบ ความเสี่ยงเฉพาะเรื่อง เช่น ความปลอดภัยห้องปฏิบัติการ ข้อมูลส่วนบุคคล เทคโนโลยีดิจิทัล การทุจริต และความต่อเนื่องของบริการ ให้บันทึกเป็นประเด็นกำกับเพิ่มเติมภายใต้หมวดหลักที่เกี่ยวข้อง

การประเมินระดับคณะให้กำหนดช่วงเวลาออกไปข้างหน้าอย่างชัดเจน เช่น 12 เดือน ส่วนความเสี่ยงของโครงการหรือยุทธศาสตร์หลายปีให้ระบุระยะเวลาตามบริบท และไม่เปรียบเทียบคะแนนต่างช่วงเวลาโดยไม่อธิบายเงื่อนไข

1.4 ความเชื่อมโยงกับแผนและระบบคุณภาพ

การระบุความเสี่ยงให้เริ่มจากวัตถุประสงค์และผลลัพธ์ที่ต้องการ ไม่เริ่มจากการเลือกกิจกรรมที่จะจัดให้เชื่อมโยงตามลำดับดังนี้

วัตถุประสงค์หรือเป้าประสงค์ → ตัวชี้วัดผลสำเร็จ → เหตุการณ์ความเสี่ยงและสาเหตุ → การควบคุมที่มีอยู่ → มาตรการเพิ่มเติม → ผลการติดตามและการตัดสินใจ

ให้ใช้ผลการดำเนินงานที่ต่ำกว่าเป้าหมาย ผลการประเมินคุณภาพและรายงานการประเมินตนเอง และความเสี่ยงคงเหลือจากปีก่อนเป็นข้อมูลตั้งต้นตามแนวทางเดิม พร้อมพิจารณาข้อมูลล่วงหน้า เช่น การเปลี่ยนแปลงความต้องการของผู้เรียนและผู้ใช้บัณฑิต ข้อร้องเรียน เหตุการณ์ผิดปกติ ข้อสังเกตจากการตรวจสอบ ข้อกำหนดใหม่ และการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี

ข้อเสนอแนะจากระบบคุณภาพเช่น EdPEX หรือการประกันคุณภาพระดับหลักสูตร ให้พิจารณาว่าประเด็นใดสะท้อนเหตุการณ์ที่อาจกระทบวัตถุประสงค์ในอนาคต ไม่ถือว่าข้อเสนอแนะทุกข้อหรือทุกตัวชี้วัดที่ต่ำกว่าเป้าหมายเป็นความเสี่ยงโดยอัตโนมัติ

1.5 หลักอ้างอิงและลำดับการใช้ข้อกำหนด

การดำเนินงานให้ยึดกฎหมาย หลักเกณฑ์กระทรวงการคลัง และข้อกำหนดของมหาวิทยาลัยที่ใช้บังคับกับคณะเป็นหลัก โดยประยุกต์แนวคิดจาก COSO ERM 2017, COSO Internal Control 201 และ ISO 31000:2018 ตามความเหมาะสม

COSO ERM 2017 เป็นกรอบหลักการที่เชื่อมโยงการกำกับดูแลและวัฒนธรรม กลยุทธ์และวัตถุประสงค์ ผลการดำเนินงาน การทบทวน และสารสนเทศ ส่วนขั้นตอนในบทที่ 3 เป็นขั้นตอนปฏิบัติที่จัดให้เหมาะกับ คณะ ไม่ใช่การระบุว่าการรอบ COSO มีเพียงจำนวนขั้นตอนตามคู่มือนี้

เกณฑ์เชิงตัวเลข รอบเวลาติดตามภายใน แบบบันทึกเสริม และการมอบหมายหน้าที่ที่เสนอในคู่มือนี้ ต้องผ่านการพิจารณาของผู้มีอำนาจก่อนใช้บังคับ หากมหาวิทยาลัยกำหนดเกณฑ์ แบบรายงาน หรือกำหนดเวลาที่แตกต่าง ให้ถือปฏิบัติตามข้อกำหนดดังกล่าวและปรับปรุงคู่มือให้สอดคล้องกัน

1.6 นโยบายการบริหารความเสี่ยงและการควบคุมภายใน

คณะมุ่งให้การบริหารความเสี่ยงเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของบุคลากรทุกระดับ และเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานตามปกติ โดยมีผู้รับผิดชอบหลักสำหรับความเสี่ยงแต่ละเรื่อง มีการควบคุมที่เหมาะสมกับสาเหตุและผลกระทบ และมีหลักฐานการติดตามที่นำไปใช้ตัดสินใจได้

การยอมรับความเสี่ยงต้องพิจารณาทั้งระดับคะแนน ลักษณะผลกระทบ ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง และขอบเขตอำนาจอนุมัติ ไม่ใช่คะแนนต่ำเป็นเหตุยกเว้นการปฏิบัติตามกฎหมายหรือการควบคุมที่จำเป็น และไม่ถือว่าการดำเนินกิจกรรมครบถ้วนเป็นหลักฐานว่าความเสี่ยงลดลงแล้ว

คณะไม่ยอมรับการทุจริต การจงใจฝ่าฝืนกฎหมาย หรือการละเลยมาตรการความปลอดภัยที่จำเป็น ทั้งนี้ นโยบายดังกล่าวไม่ได้หมายความว่าความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ต้องเท่ากับศูนย์ แต่หมายถึงการป้องกัน ตรวจสอบ รายงาน และจัดการอย่างจริงจังตามหน้าที่และอำนาจที่มี

1.7 การทบทวนและควบคุมเอกสาร

ให้ผู้ประสานงานที่คณะมอบหมายควบคุมฉบับเอกสาร บันทึกการอนุมัติและประวัติการแก้ไข เผยแพร่ฉบับที่ใช้บังคับ และยกเลิกการใช้อ้างอิงฉบับที่ล้าสมัย ทบทวนคู่มืออย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง หรือเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสำคัญด้านยุทธศาสตร์ โครงสร้าง ระบบงาน หรือข้อกำหนด

บทที่ 2 แนวคิด คำจำกัดความ และความรับผิดชอบ

2.1 ศัพท์และคำจำกัดความ

คำจำกัดความต่อไปนี้ใช้เพื่อให้บุคลากรสื่อสารและบันทึกข้อมูลด้วยความหมายเดียวกัน โดยขยายความจากต้นฉบับให้เหมาะกับการปฏิบัติงาน และประยุกต์หลักการบริหารความเสี่ยงที่เกี่ยวข้อง

คำศัพท์	ความหมายที่ใช้ในคู่มือ
ความเสี่ยง (Risk)	โอกาสที่จะเกิดความผิดพลาด ความเสียหาย การรั่วไหล ความสูญเสียเปล่า หรือเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ซึ่งอาจเกิดขึ้นในอนาคตและมีผลกระทบ หรือทำให้การดำเนินงานไม่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ขององค์กร ทั้งในด้านยุทธศาสตร์ การปฏิบัติงาน การเงิน และการบริหารจัดการ ส่งผลต่อความไม่แน่นอนต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ สำหรับตามคู่มือนี้เน้น เหตุการณ์ที่อาจทำให้ผลลัพธ์คลาดเคลื่อนในทางลบ ส่วนโอกาสเชิงบวกให้ พิจารณาประกอบการเลือกกลยุทธ์และการตัดสินใจ โดยไม่หักกลบความเสียหาย ที่ยังต้องจัดการ
ปัจจัยเสี่ยง (Risk Factor)	สาเหตุหรือเงื่อนไขภายในหรือภายนอกที่ทำให้เหตุการณ์ความเสี่ยงอาจเกิดขึ้น หรือทำให้ผลกระทบรุนแรงขึ้น โดยบุคลากรจำเป็นต้องสามารถระบุได้ว่า เหตุการณ์นั้นจะเกิดที่ไหน เมื่อใด เกิดขึ้นได้อย่างไร และเกิดขึ้นเพราะอะไร เพื่อ นำไปสู่การวิเคราะห์และกำหนดมาตรการควบคุมที่ตรงจุดที่สุด
เหตุการณ์ความเสี่ยง (Risk Event)	สิ่งที่อาจเกิดขึ้นภายในช่วงเวลาที่กำหนดและกระทบต่อวัตถุประสงค์ ต้องแยกจากสาเหตุและผลกระทบอย่างชัดเจน
ผลกระทบ (Impact: I)	ขนาดความเสียหายหรือการเบี่ยงเบนจากวัตถุประสงค์ หากเหตุการณ์ที่ประเมิน เกิดขึ้น ไม่ใช่ความน่าจะเป็นที่จะไม่บรรลุเป้าหมาย
โอกาสเกิด (Likelihood: L)	ความเป็นไปได้ที่เหตุการณ์ตามนิยามและเงื่อนไขที่ระบุจะเกิดขึ้นในช่วงเวลา ประเมิน โดยพิจารณาข้อมูลและสมมติฐานที่ตรวจสอบได้
การประเมินความเสี่ยง	การระบุ วิเคราะห์ และประเมินระดับความเสี่ยงเทียบกับเกณฑ์ เพื่อจัดลำดับ และตัดสินใจตอบสนอง
ระดับความเสี่ยง	ผลการจัดระดับจากเกณฑ์ที่กำหนด คู่มือนี้ใช้คะแนน $L \times I$ ร่วมกับเงื่อนไขด้าน ผลกระทบร้ายแรงและข้อกำหนดเฉพาะ
ความเสี่ยงก่อนการควบคุม (Inherent Risk)	ความเสี่ยงภายใต้สมมติฐานว่ายังไม่คำนึงถึงการควบคุมที่เกี่ยวข้อง ต้องบันทึก สมมติฐานเมื่อประเมิน
ความเสี่ยงคงเหลือปัจจุบัน (Current Residual Risk)	ความเสี่ยงที่ยังเหลืออยู่เมื่อคำนึงถึงการควบคุมที่มีและปฏิบัติจริง ณ วันที่ประเมิน ใช้เป็นฐานตัดสินใจว่าจะเพิ่มมาตรการหรือไม่
ความเสี่ยงเป้าหมาย (Target Residual Risk)	ระดับความเสี่ยงที่คาดหวังหลังมาตรการเพิ่มเติมได้ผล เป็นเป้าหมายของแผน ไม่ใช่ผลที่เกิดขึ้นจริง
ความเสี่ยงคงเหลือหลังดำเนินการ	ความเสี่ยงที่ประเมินใหม่จากหลักฐานภายหลังจากนำมาตรการไปใช้จริง

คำศัพท์	ความหมายที่ใช้ในคู่มือ
	ต้องแยกจากความเสี่ยงเป้าหมาย
การบริหารความเสี่ยง	การดำเนินงานอย่างเป็นระบบเพื่อทำความเข้าใจ ตัดสินใจจัดการ ติดตาม และทบทวนความเสี่ยงที่กระทบต่อวัตถุประสงค์
การบริหารความเสี่ยงระดับองค์กร (ERM)	การบูรณาการการบริหารความเสี่ยงกับการกำกับดูแล วัฒนธรรม กลยุทธ์ การตัดสินใจ และผลการดำเนินงานในภาพรวม มีใช้เพียงการรวบรวมรายการ ความเสี่ยงของแต่ละงาน
การควบคุมภายใน	กระบวนการที่ผู้บริหารและบุคลากรร่วมกันจัดให้มีและปฏิบัติ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผลต่อวัตถุประสงค์ด้านการดำเนินงาน การรายงาน และการปฏิบัติตามข้อกำหนด
เจ้าของความเสี่ยง (Risk Owner)	ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบผลการจัดการความเสี่ยงรายเรื่อง มีหน้าที่ติดตาม ประสานงาน และเสนอการตัดสินใจตามอำนาจ ไม่ใช่เพียงผู้กรอกแบบฟอร์ม
ผู้รับผิดชอบมาตรการ (Action Owner)	ผู้ที่รับผิดชอบดำเนินการเฉพาะรายการให้แล้วเสร็จและส่งหลักฐาน อาจเป็น คนละคนกับเจ้าของความเสี่ยง
ระดับความเสี่ยงที่ยอมรับได้ (Risk Appetite)	ประเภทและระดับความเสี่ยงที่คณะพร้อมยอมรับเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ภายใต้ ข้อกำหนดและอำนาจหน้าที่
ขอบเขตความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (Risk Tolerance)	ขอบเขตความเบี่ยงเบนจากเป้าหมายหรือเงื่อนไขการดำเนินงานที่ผู้มีอำนาจ ยอมรับ ใช้กำหนดจุดที่ต้องแก้ไขหรือระดับรายงาน
ตัวชี้วัดความเสี่ยงสำคัญ (KRI)	ตัววัดที่ใช้เฝ้าระวังการเปลี่ยนแปลงของความเสี่ยงหรือสัญญาณเตือน ต้องมีนิยาม แหล่งข้อมูล ความถี่ และเกณฑ์ตอบสนอง
ตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน (KPI)	ตัววัดผลสำเร็จของวัตถุประสงค์หรือผลลัพธ์ ไม่ควรใช้แทน KRI ทุกกรณี
ตัวชี้วัดการควบคุม (KCI)	ตัววัดว่าการควบคุมสำคัญได้รับการปฏิบัติและทำงานตามที่กำหนด เช่น อัตราการทดสอบกู้คืนข้อมูลสำเร็จ
เหตุการณ์เกือบเกิดความเสียหาย (Near Miss)	เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วแต่ยังไม่เกิดความเสียหายตามที่อาจเป็นไปได้ ใช้เรียนรู้ข้อบกพร่องและป้องกันเหตุซ้ำ

2.2 ประเภทของการควบคุม 4 รูปแบบ

ประเภทการควบคุมต่อไปนี้เป็นวิธีจัดกลุ่มมาตรการตามวัตถุประสงค์ของการควบคุม ไม่ใช่องค์ประกอบ ทั้งหมดของระบบการควบคุมภายใน มาตรการหนึ่งอาจทำหน้าที่ได้มากกว่าหนึ่งรูปแบบตามการออกแบบและการนำไปใช้

รูปแบบ	วัตถุประสงค์	ตัวอย่างสำหรับคณะ
การควบคุมเพื่อการป้องกัน (Preventive)	ลดโอกาสเกิดข้อผิดพลาดหรือเหตุ ไม่พึงประสงค์ก่อนเกิดเหตุ	แยกหน้าที่ผู้ขอซื้อ ผู้อนุมัติ และผู้ตรวจรับ จำกัด สิทธิเข้าถึงข้อมูล ตรวจสอบความพร้อมก่อนใช้ เครื่องมือ

รูปแบบ	วัตถุประสงค์	ตัวอย่างสำหรับคณะ
การควบคุมเพื่อการตรวจพบ (Detective)	ค้นหาความผิดปกติหรือการเบี่ยงเบนให้ทันต่อการจัดการ	กระทบบยอคบัญชี ตรวจสอบบัญชี ตรวจสอบบันทึกการเข้าระบบ ติดตามสัญญาณเตือนของเครื่องมือ
การควบคุมโดยการชี้แนะ (Directive)	กำหนดแนวทางและพฤติกรรมที่ต้องการให้ผู้ปฏิบัติงานดำเนินการ	ขั้นตอนปฏิบัติงาน การชี้แจงจริยธรรม การสอนงานและประเมินความเข้าใจก่อนมอบหมายงาน
การควบคุมเพื่อการแก้ไขและฟื้นฟู (Corrective)	แก้ความผิดพลาด จำกัดผลกระทบและทำให้บริการกลับมาดำเนินได้	กู้คืนข้อมูลจากชุดสำรองที่ทดสอบแล้ว แก้ไขข้อบกพร่องของระบบ ทบทวนสาเหตุและปรับขั้นตอนเพื่อป้องกันเหตุซ้ำ

การสำรองข้อมูลเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อจำกัดผลกระทบและรองรับการกู้คืน จึงต้องมีการทดสอบว่าสามารถกู้คืนและใช้งานได้ ส่วนการทำประกันภัยเป็นวิธีแบ่งปันหรือโอนผลกระทบทางการเงินบางส่วน ไม่ใช่เป็นตัวอย่างแทนการแก้ไขข้อบกพร่องของกระบวนการ

2.3 โครงสร้างผู้รับผิดชอบและบทบาทหน้าที่

ให้คณะจัดทำหรือทบทวนคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารความเสี่ยงและการควบคุมภายในให้สอดคล้องกับโครงสร้างและข้อกำหนดของมหาวิทยาลัย โดยระบุผู้รับผิดชอบรายตำแหน่งและสายการรายงานอย่างชัดเจน ตารางต่อไปนี้เป็นกรอบบทบาทสำหรับใช้ประกอบการมอบหมาย ไม่ใช่แทนคำสั่งแต่งตั้งหรือการมอบอำนาจ

บทบาท	ความรับผิดชอบสำคัญ	ผลงานหรือหลักฐาน
คณบดีหรือผู้มีอำนาจตามการมอบหมาย	กำกับนโยบาย พิจารณาแผนและทรัพยากร ตัดสินใจรับหรือยกระดับความเสี่ยงภายในอำนาจ และเสนอมหาวิทยาลัยเมื่อเกินอำนาจ	นโยบาย มติอนุมัติ คำสั่ง และการตัดสินใจ
คณะกรรมการบริหารความเสี่ยง และการ ควบคุม ภายใน	ทบทวนเกณฑ์ กลั่นกรองความเสี่ยงสำคัญ ตรวจสอบความสอดคล้องของคะแนน ติดตามภาพรวม และเสนอการปรับปรุง	ทะเบียนระดับคณะ รายงานการประชุม และข้อเสนอ
เจ้าของความเสี่ยง	ระบุเหตุการณ์และสาเหตุ ประเมินการควบคุม เสนอมาตรการ ติดตาม KRI และรับผิดชอบผลการจัดการรายเรื่อง	ข้อมูลความเสี่ยง แผน และหลักฐานประสิทธิผล
ผู้รับผิดชอบมาตรการหรือการควบคุม	ปฏิบัติตามมาตรการตามเวลา บันทึกผล แจ้งปัญหา และข้อจำกัด และเสนอปรับวิธีดำเนินการ	บันทึกการปฏิบัติงานและผลการทดสอบ
ผู้ประสานงานหรือเลขานุการ	จัดทำปฏิทิน รวบรวมและตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล ควบคุมฉบับเอกสาร และประสานการรายงาน	ทะเบียนกลาง รายงาน และประวัติการเปลี่ยนแปลง
บุคลากรทุกระดับ	ปฏิบัติตามการควบคุม เฝ้าระวัง รายงานเหตุและข้อบกพร่อง และร่วมปรับปรุงงาน	รายงานเหตุ ข้อเสนอปรับปรุง และหลักฐานปฏิบัติ

บทบาท	ความรับผิดชอบสำคัญ	ผลงานหรือหลักฐาน
หน่วยตรวจสอบภายในของมหาวิทยาลัย	ปฏิบัติงานให้ความเชื่อมั่นหรือคำปรึกษาตามอำนาจหน้าที่อย่างเป็นอิสระ โดยไม่เป็นผู้อนุมัติยอมรับความเสี่ยงแทนฝ่ายบริหาร	รายงานตรวจสอบหรือข้อเสนอแนะตามภารกิจ

ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องหลายงานให้กำหนดเจ้าของความเสี่ยงหลัก 1 รายต่อเรื่องและผู้ร่วมดำเนินการไม่ระบุเพียง “ทุกฝ่าย” หากการควบคุมขึ้นกับระบบส่วนกลาง ให้ระบุผู้ประสานงานส่วนกลางและขอบเขตความรับผิดชอบของคณะควบคุม

2.4 การแยกระดับความเสี่ยงกับการยอมรับความเสี่ยง

ระดับคะแนนใช้ช่วยจัดลำดับความสำคัญ แต่ไม่ใช่ค่าอนุมัติให้ยอมรับความเสี่ยงโดยอัตโนมัติ การพิจารณายอมรับต้องมีเหตุผล ผู้มีอำนาจ เจื่อนใจ ระยะเวลาทบทวน และมาตรการเฝ้าระวังรองรับ

ให้คณะกำหนดขอบเขตที่ยอมรับได้รายเรื่อง เช่น ขอบเขตการหยุดชะงักของบริการที่จำเป็น ความคลาดเคลื่อนของรายได้ หรือข้อจำกัดในการทดลองแนวทางใหม่ โดยไม่ให้ต่ำกว่าข้อกำหนดที่ต้องปฏิบัติ และไม่ใช้ระดับยอมรับเดียวกันกับทุกประเภทความเสี่ยง

เจื่อนใจที่เสนอให้ยกระดับพิจารณาเป็นพิเศษ ผลกระทบระดับ 5 เหตุอาจถึงชีวิตหรือบาดเจ็บร้ายแรง ข้อสงสัยทุจริต การจงใจฝ่าฝืนกฎหมาย หรือเหตุข้อมูลและระบบสำคัญที่กระทบสิทธิหรือบริการอย่างร้ายแรง แม้คะแนน $L \times I$ ไม่อยู่ในระดับสูงมาก

2.5 หลักการใช้หลักฐานและดุลยพินิจ

ผู้ประเมินต้องระบุข้อมูลที่ใช้ ช่วงเวลา แหล่งอ้างอิง สมมติฐาน และข้อจำกัด หากข้อมูลยังไม่เพียงพอให้ระบุระดับความเชื่อมั่น เช่น สูง ปานกลาง หรือต่ำ พร้อมแผนเก็บข้อมูลเพิ่มเติม การไม่มีรายงานเหตุในอดีตไม่ใช่หลักฐานเพียงพอว่าความเสี่ยงต่ำ เพราะอาจเกิดจากการไม่ตรวจพบหรือไม่รายงาน

คณะกรรมการตรวจสอบทานคะแนนข้ามงานโดยใช้เหตุการณ์และเกณฑ์เดียวกัน ห้ามปรับคะแนนลงเพื่อให้ภาพรวมดูดีขึ้นโดยไม่มีหลักฐาน หรือเปลี่ยนเกณฑ์กลางปีโดยไม่บันทึกเหตุผล การอนุมัติ และผลต่อการเปรียบเทียบข้อมูล

บทที่ 3 กระบวนการบริหารความเสี่ยงระดับคณะ

3.1 ขั้นตอนการบริหารความเสี่ยง

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดวัตถุประสงค์และเชื่อมโยงยุทธศาสตร์ การบริหารความเสี่ยงต้องเริ่มต้นจากการกำหนดวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับทิศทางยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยและคณะฯ โดยวิเคราะห์จาก 3 แหล่งหลัก

1. การทบทวนผลการดำเนินงานที่ต่ำกว่าเป้าหมายในปีที่ผ่านมา นำโครงการ/กิจกรรมที่ไม่บรรลุ KPI มาวิเคราะห์เพื่อหาสาเหตุเชิงลึกและไม่ให้เกิดซ้ำ

2. การวิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพการศึกษา (เกณฑ์ QA / EdPEX) นำตัวบ่งชี้จากรายงานการประเมินตนเอง (SAR) ที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์เป้าหมายมาตั้งเป็นประเด็นความเสี่ยง

3. การติดตามความเสี่ยงเดิมและประเมินความเสี่ยงหลงเหลือ (Residual Risk) ทบทวนประเด็นความเสี่ยงเดิม หากระดับความเสี่ยงยังสูงกว่าเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ต้องคงไว้และปรับปรุงมาตรการควบคุมเพิ่มเติม

ขั้นตอนที่ 2 การระบุความเสี่ยงและปัจจัยเสี่ยง จำแนกความเสี่ยงออกเป็น 4 ด้านหลัก โดยระบุบริบทเฉพาะของคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังนี้

ประเภทความเสี่ยง	ตัวอย่างประเด็นเสี่ยงและปัจจัยเสี่ยงเฉพาะคณะ
1. ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ (S)	- การลดลงของจำนวนนักศึกษาใหม่ตามโครงสร้างประชากร - หลักสูตรไม่สอดคล้องกับทักษะแห่งอนาคตและความต้องการของอุตสาหกรรม - ผลงานวิจัยและนวัตกรรมไม่ได้รับการนำไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์หรือสังคมเท่าที่ควร - การไม่ตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ (นักศึกษาและสังคม) และภาพลักษณ์ความน่าเชื่อถือของคณะ
2. ความเสี่ยงด้านการปฏิบัติงาน (O)	- ความเสี่ยงที่เกิดจากกระบวนการทำงานจริง เช่น ขั้นตอนการวางแผนหรือขั้นตอนปฏิบัติไม่เหมาะสม ข้อผิดพลาดของระบบงาน ความล่าช้าในการส่งมอบงาน ปัญหาความร่วมมือภายในองค์กร ความขาดแคลนข้อมูลหรือบุคลากรปฏิบัติงาน - ความปลอดภัยในห้องปฏิบัติการ (Lab Safety) สารเคมีอันตรายรั่วไหล ขยะพิษ/วัตถุชีวภาพจัดเก็บไม่ถูกต้อง - เครื่องมือและอุปกรณ์วิทยาศาสตร์ราคาสูงเสื่อมสภาพหรือขาดบซ่อมบำรุง - ความเสี่ยงด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และการจัดเก็บข้อมูลงานวิจัย
3. ความเสี่ยงด้านการเงิน (F)	- รายได้จากค่าธรรมเนียมการศึกษาดำกว่าเป้าหมาย - ความล่าช้าในการส่งมอบงานและเบิกจ่ายงบประมาณโครงการวิจัยทุนภายนอก - ต้นทุนวัสดุอุปกรณ์และเคมีภัณฑ์ปรับตัวสูงขึ้น

ประเภทความเสี่ยง	ตัวอย่างประเด็นเสี่ยงและปัจจัยเสี่ยงเฉพาะคณะ
	• วงเงินงบประมาณจัดสรรไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานจริง หรือความเสี่ยงในการจัดซื้อจัดจ้าง
4. ความเสี่ยงด้านกฎหมาย/ข้อบังคับ (C)	• ความเสี่ยงจากการไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ระเบียบ หรือสัญญาข้อตกลง เช่น การทำสัญญาจ้างไม่เสร็จทันเวลา ข้อตกลงที่ระเบียบการจัดซื้อจัดจ้างทางราชการจำกัดหรือเปลี่ยนแปลงใหม่ หรือบุคลากรละเลยหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง • การปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) ในระบบฐานข้อมูลนักศึกษาและงานวิจัย • การละเมิดจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์และสัตว์ทดลอง (IRB/IBC) • ปัญหาข้อตกลงทรัพย์สินทางปัญญา (IP) และสัญญาการจัดซื้อจัดจ้าง

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเสี่ยง และดัชนีชี้วัดความเสี่ยงสำคัญ (KRI) การประเมินความเสี่ยงพิจารณา 2 มิติ คือ โอกาสที่จะเกิด (Likelihood - L) และ ผลกระทบ (Impact - I) ในระดับ 1-5 คะแนน โดยผลคูณ $L \times I$ คือ ระดับความเสี่ยง (1-25 คะแนน)

1) เกณฑ์ประเมินโอกาสเกิด (Likelihood Level: 1-5)

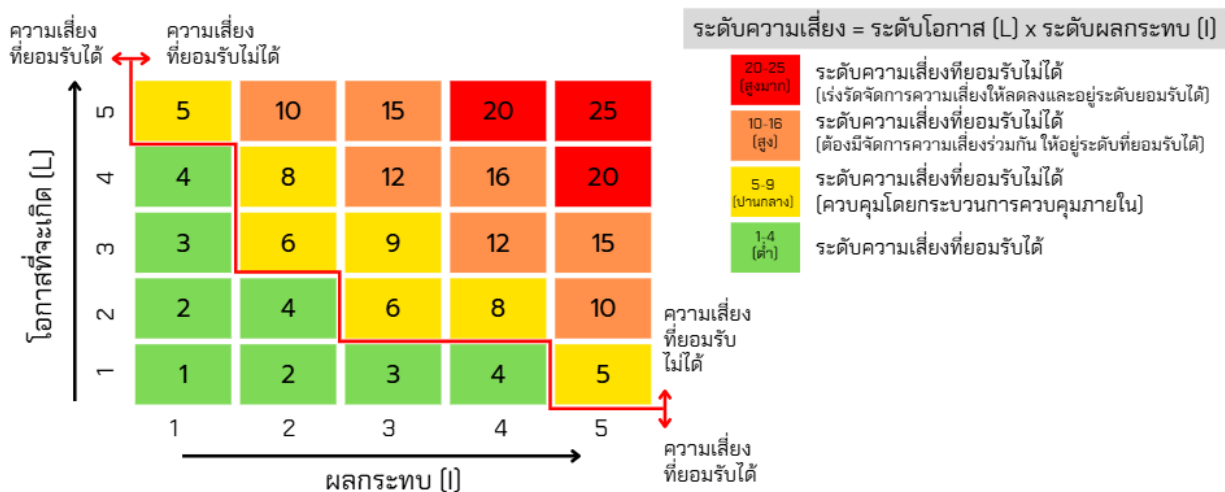
คะแนน	ระดับโอกาส	คำอธิบายเชิงความถี่
5	สูงมาก (Very High)	มีโอกาสในการเกิดเกือบทุกครั้ง
4	สูง (High)	มีโอกาสในการเกิดค่อนข้างขึ้นสูงหรือบ่อย ๆ
3	ปานกลาง (Medium)	มีโอกาสเกิดบ้างเป็นบางครั้ง
2	น้อย (Low)	อาจมีโอกาสดังแต่นาน ๆ ครั้ง
1	น้อยมาก (Very Low)	มีโอกาสเกิดในกรณียกเว้น

2) เกณฑ์ประเมินผลกระทบ (Impact Level: 1-5)

คะแนน	ระดับผลกระทบ	คำอธิบายความเสียหายต่อเป้าหมายหรือตัวชี้วัด	ผลต่อความสำเร็จของตัวชี้วัด
5	สูงมากที่สุด (Critical)	เหตุการณ์ร้ายแรงที่ควบคุมไม่ได้เลย ส่งผลเสียต่อความยั่งยืน	ตัวชี้วัดไม่บรรลุเป้าหมายแน่นอน
4	สูง (Major)	ควบคุมได้ยาก ส่งผลกระทบต่อแผนงาน ภาพรวมอย่างสูง	ตัวชี้วัดมีโอกาสไม่บรรลุสูง (ไม่เกินร้อยละ 80)
3	ปานกลาง (Moderate)	เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรหรือผลการประเมินระดับปานกลาง	ตัวชี้วัดมีโอกาสไม่บรรลุปานกลาง (ไม่เกินร้อยละ 60)
2	น้อย (Minor)	ส่งผลกระทบต่อขั้นตอนปฏิบัติการบางส่วน ค่าใช้จ่ายเล็กน้อย	ตัวชี้วัดมีโอกาสไม่บรรลุเล็กน้อย (ไม่เกินร้อยละ 40)
1	น้อยมาก (Insignificant)	เหตุการณ์ปฏิบัติการทั่วไปทำงานตามกระบวนการแก้ไขในเวลาได้	ไม่มีผลกระทบต่อเป้าหมายหลัก / ควบคุมได้สมบูรณ์

3) เมทริกซ์ระดับความเสี่ยง (Risk Matrix 5x5) และการจัดการ

ช่วงคะแนน	ระดับความเสี่ยง	สัญลักษณ์สี	แนวทางและเงื่อนไขการกำกับดูแล
20 - 25	สูงมาก (Extreme)	สีแดง	ต้องเร่งจัดการความเสี่ยงทันที และผู้บริหารระดับสูงกำกับดูแลอย่างใกล้ชิด รายงานทุกเดือน
10 - 16	สูง (High)	สีส้ม	ต้องจัดทำแผนลดความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ เพื่าระวังและติดตามรายไตรมาส
5 - 9	ปานกลาง (Medium)	สีเหลือง	ใช้วิธีการควบคุมตามระบบงานปกติ และทบทวนมาตรการเป็นระยะ
1 - 4	น้อย (Low)	สีเขียว	ยอมรับความเสี่ยงได้ ไม่ต้องจัดทำแผนเพิ่มเติม แต่ให้เฝ้าระวังในการทำงานประจำ

ตัวอย่างการกำหนดดัชนีชี้วัดความเสี่ยงสำคัญ (Key Risk Indicators - KRI)

- KRI ด้านความปลอดภัยห้องแล็บ จำนวนครั้งของอุบัติเหตุหรือสารเคมีรั่วไหลในรอบไตรมาส (เกณฑ์เตือนภัย: > 0 ครั้ง)
- KRI ด้านหลักสูตร/นักศึกษา อัตราการถอนรายวิชา (Drop-out rate) เกินร้อยละ 10 ในภาคการศึกษาแรก
- KRI ด้านการวิจัย จำนวนโครงการวิจัยทุนภายนอกที่ส่งมอบรายงานความก้าวหน้าล่าช้าเกิน 30 วัน (เกณฑ์เตือนภัย: > 5% ของโครงการทั้งหมด)

ขั้นตอนที่ 4 การจัดการตอบสนองต่อความเสี่ยง (4Rs) เมื่อประเมินระดับความเสี่ยงแล้ว คณะกรรมการและผู้รับผิดชอบต้องเลือกแนวทางจัดการที่คุ้มค่าและเหมาะสมที่สุด (4Rs)

1. การลดความเสี่ยง (Risk Reduction) เพิ่มระบบควบคุมหรือปรับปรุงขั้นตอนงานเพื่อลดโอกาสเกิดหรือลดผลกระทบ เช่น เพิ่มการฝึกอบรมความปลอดภัยห้องแล็บ, จัดระบบสำรองข้อมูล

2. การหลีกเลี่ยงความเสี่ยง (Risk Avoidance) ยกเลิกหรือปรับเปลี่ยนกิจกรรมที่มีความเสี่ยงสูงเกินรับได้และไม่มีมาตรการควบคุมที่คุ้มค่า เช่น ยกเลิกการทดลองที่ไม่ผ่านเกณฑ์ความปลอดภัยมาตรฐาน
3. การถ่ายโอนความเสี่ยง (Risk Transfer) ผลักภาระความเสี่ยงบางส่วนหรือทั้งหมดไปยังบุคคลภายนอก เช่น การทำประกันอัคคีภัยอาคารและห้องปฏิบัติการ การจัดจ้างบริษัทภายนอกกำจัดขยะอันตราย
4. การยอมรับความเสี่ยง (Risk Retention) ยอมรับความเสี่ยงไว้โดยไม่เพิ่มมาตรการใหม่ ใช้กับความเสี่ยงระดับน้อย (1-4 คะแนน) ซึ่งต้นทุนการควบคุมสูงกว่าความเสียหายที่อาจเกิด

3.2 การจัดทำแผนบริหารความเสี่ยง (แบบฟอร์ม RMUTP-ERM.S)

ทุกหน่วยงานภายในคณะฯ ต้องจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงตามโครงสร้างแบบฟอร์มมาตรฐาน RMUTP-ERM.S ดังนี้

ความเสี่ยง	ประเภทความเสี่ยง (ด้าน)	ปัจจัยเสี่ยง	การวิเคราะห์ความเสี่ยง					แผนบริหารความเสี่ยง		
			การประเมินความเสี่ยง				การควบคุม/การ แก้ปัญหาที่มีอยู่ เดิม	รายละเอียด/ ผลการประเมิน การควบคุมเดิม ที่มีอยู่ก่อน ได้ผลหรือไม่	การจัดการความ เสี่ยง	กำหนดเสร็จ/ ผู้รับผิดชอบ
			โอกาส	ผลกระทบ	ระดับความเสี่ยง	ลำดับความเสี่ยง				
(1)	(2)	(3)	(4)				(5)	(6)	(7)	(8)
1. เรื่อง.....										
2. เรื่อง.....										

คำอธิบายแต่ละช่องในแบบฟอร์มรายงานแผนและการรายงานผลการบริหารความเสี่ยง (RMUTP-ERM.S1) ตามโครงสร้างของตารางที่ (ช่อง 1-9) เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานเข้าใจง่ายและนำไปใช้กรอกข้อมูลได้จริง มีรายละเอียดดังนี้

ช่องที่ (1) ความเสี่ยง เหตุการณ์หรืออุปสรรคที่มีโอกาสเกิดขึ้นและส่งผลกระทบทางลบ ทำให้หน่วยงานไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ช่องที่ (2) ประเภทของความเสี่ยง (ด้าน) หมวดหมู่ของความเสี่ยง เพื่อจัดกลุ่มให้ถูกต้องตามเกณฑ์มาตรฐาน ประกอบด้วย ด้านกลยุทธ์ (S) ด้านปฏิบัติการ (O) ด้านการเงิน (F) ด้านกฎหมาย/ข้อบังคับ (C)

ช่องที่ (3) ปัจจัยเสี่ยง สาเหตุหรือต้นเหตุที่แท้จริง ที่จะทำให้เกิดเหตุการณ์ความเสี่ยงในช่องที่ (1)

ช่องที่ (4) การประเมินความเสี่ยง / การวิเคราะห์ความเสี่ยง เป็นส่วนของการระบุคะแนนเพื่อประเมินความรุนแรง ประกอบด้วย 4 ช่องย่อย

- โอกาส คะแนนความถี่หรือความน่าจะเป็นที่จะเกิดปัจจัยเสี่ยงนั้น (ระดับคะแนน 1-5)
- ผลกระทบ คะแนนระดับความรุนแรงของความเสียหายหากเกิดเหตุการณ์นั้นขึ้นจริง (ระดับคะแนน 1-5)
- ระดับความเสี่ยง ค่าความรุนแรงรวมที่คำนวณจาก (โอกาส × ผลกระทบ) เพื่อจัดเกรดความเสี่ยงตามสี (แดง = สูงมาก ส้ม = สูง เหลือง = ปานกลาง เขียว = น้อย)

- ลำดับความเสี่ยง ตัวเลขระบุความสำคัญความวิกฤต (เรียงจากระดับรุนแรงมากที่สุดลงไป) เพื่อเลือกประเด็นไปจัดทำแผนควบคุมต่อไป

ช่องที่ (5) การควบคุม/การแก้ปัญหาที่มีอยู่เดิม มาตรการ กฎเกณฑ์ หรือกิจกรรมที่เราปฏิบัติอยู่แล้วในปัจจุบัน เพื่อควบคุมหรือป้องกันความเสี่ยงนั้น

ช่องที่ (6) รายละเอียด/ผลการประเมินการควบคุมเดิม การวิเคราะห์มาตรการเดิม ว่ามีการปฏิบัติจริงหรือไม่ และช่วยลดหรือควบคุมความเสี่ยงได้ผลจริงเพียงใด

ช่องที่ (7) การจัดการความเสี่ยง แผนงาน กิจกรรม หรือวิธีการจัดการความเสี่ยงใหม่ที่จะทำเพิ่ม เพื่อช่วยลดระดับความเสี่ยงที่เหลืออยู่ (Residual Risk) ให้ลงมาอยู่ในระดับที่ยอมรับได้

ช่องที่ (8) กำหนดเสร็จ/ผู้รับผิดชอบ กำหนดเส้นตายและผู้ดูแล โดยระบุวันสิ้นสุดการดำเนินกิจกรรมพร้อมชื่อส่วนงานหรือผู้รับผิดชอบหลักอย่างชัดเจน

บทที่ 4 การติดตาม ประเมินผล และการรายงาน

4.1 วงรอบการติดตามและรายงานผล

การติดตามและประเมินผลมีวัตถุประสงค์เพื่อสอบทานประสิทธิภาพของมาตรการจัดการความเสี่ยงเดิมว่าได้รับการปฏิบัติจริงและสามารถลดระดับความเสี่ยง (โอกาสและผลกระทบ) ให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้พร้อมทั้งรวบรวมสถานะความเสี่ยงและอุปสรรคเสนอต่อผู้บริหารระดับสูง เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการสั่งการเชิงนโยบาย ปรับปรุงกลยุทธ์องค์กร และจัดสรรงบประมาณหรือทรัพยากรอย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพ กำหนดวงรอบการติดตามรายงานผล ดังนี้

วงรอบการรายงานผลประจำปีงบประมาณ (1 ตุลาคม ถึง 30 กันยายน ของทุกปี)

- การรายงานรายไตรมาส (Q1 - Q4) เจ้าของความเสี่ยงสรุปความก้าวหน้าการดำเนินการมาตรการส่งคณะทำงานระดับคณะทุกสิ้นไตรมาส เพื่อเป็นระบบเตือนภัยล่วงหน้า
- การสรุปบทวนรอบ 6 เดือน 9 เดือน และ 12 เดือน คณะกรรมการบริหารความเสี่ยงสรุปภาพรวมเสนอต่อที่ประชุมประจำคณะ และรายงานมหาวิทยาลัย เพื่อให้สอดคล้องกับรอบปฏิทินงบประมาณปกติ (รายงานรอบ 6 เดือนในเดือนเมษายน รายงานรอบ 9 เดือนในเดือนกรกฎาคม และรอบ 12 เดือนในเดือนตุลาคม) ผ่านแบบฟอร์ม RMUTP-ERM.S1
- การทบทวนประจำปี (Annual Review) นำผลการประเมินความเสี่ยงหลงเหลือมาประเมินร่วมกับเกณฑ์ควบคุมภายในของกระทรวงการคลังในแบบปค.4 และปค. 5 เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการระบุและวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงสำหรับแผนปีงบประมาณถัดไปอย่างต่อเนื่อง

4.2 กระบวนการรายงานเหตุการณ์วิกฤต (Incident Reporting)

หากเกิดเหตุการณ์ความเสี่ยงฉุกเฉินหรือความเสียหายรุนแรง (คะแนนความเสี่ยงตั้งแต่ 20-25 คะแนน ขึ้นไป หรือเหตุภัยพิบัติ/อุบัติเหตุในคณะ) ให้ดำเนินการดังนี้

1. แจ้งเหตุด่วนภายใน 24 ชั่วโมง ผู้พบเหตุหรือเจ้าของพื้นที่ต้องรายงานต่อหัวหน้างานตามสายงานและรายงานตรงต่อคณบดีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทันที
2. เปิดใช้แผนเผชิญเหตุฉุกเฉิน (Incident Management Plan) ของคณะ ดำเนินการเปิดใช้แผนเผชิญเหตุฉุกเฉิน เพื่อเข้าระงับเหตุและจำกัดขอบเขตความเสียหายในทันที
3. ส่งรายงานสรุปภายใน 7 วันทำการ จัดทำรายงานสรุปสาเหตุที่แท้จริงและมาตรการแก้ไขเสนอต่อคณะกรรมการบริหารความเสี่ยงระดับคณะนับถัดจากวันที่เกิดเหตุ

บทที่ 5 การส่งเสริมวัฒนธรรมความเสี่ยงและแนวปฏิบัติเชิงพฤติกรรม

5.1 ข้อปฏิบัติสำหรับบุคลากรทุกระดับ

- การศึกษาและตระหนักรู้ บุคลากรทุกคนต้องสำรวจภาระงานตนเองเพื่อระบุจุดเสี่ยงที่มีโอกาสทำให้งานล่าช้า ผิดระเบียบ หรือกระทบต่อทรัพย์สินของคณะ
- การปฏิบัติตามมาตรฐาน ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ มาตรการความปลอดภัย และขั้นตอนการควบคุมภายในอย่างเคร่งครัด
- การเฝ้าระวังและแจ้งเหตุ เมื่อพบเห็นจุดเสี่ยงใหม่ หรือสิ่งผิดปกติในระบบงาน ให้แจ้งหัวหน้างานทันทีโดยไม่ปกปิดซึ่งจะสอดคล้องและเชื่อมโยงกับกระบวนการรายงานเหตุการณ์วิกฤตภายใน 24 ชั่วโมง
- การพัฒนาต่อเนื่อง เข้าร่วมการฝึกอบรมด้านการบริหารความเสี่ยง เสนอข้อคิดเห็นในการปรับปรุงกระบวนการทำงาน

5.2 การสร้างวัฒนธรรมความเสี่ยง (Risk Culture) ในคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

- วัฒนธรรมที่ไม่เพ่งโทษ ฝ่ายบริหารมุ่งส่งเสริมความโปร่งใส ให้บุคลากรกล้ารายงานข้อผิดพลาดและความเสี่ยงเพื่อร่วมเรียนรู้ แก้ไขปัญหา และป้องกันการเกิดซ้ำจากต้นเหตุ
- การเฝ้าระวังเชิงรุกก่อนเกิดความสูญเสีย ประเมินมองร่วมกันว่าความเสี่ยงคือเหตุการณ์ในอนาคตที่ยังไม่เกิด การเฝ้าระวังและเตรียมแผนควบคุมไว้ล่วงหน้า ย่อมมีประสิทธิภาพสูงกว่าการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ
- ระเบิดจากข้างใน กระตุ้นให้บุคลากรสร้างความเข้าใจ ตระหนักรู้ และเห็นคุณค่าของการจัดการความเสี่ยงด้วยความเต็มใจของตนเอง เพื่อพัฒนาเชื่อมโยงงานความเสี่ยงเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงานประจำตามปกติ โดยไม่ต้องรอให้เกิดการบังคับสั่งการ
- การสื่อสารนโยบายอย่างสม่ำเสมอ ถ่ายทอดนโยบายสู่ผู้ปฏิบัติงานอย่างทั่วถึงผ่านช่องทางดิจิทัลที่รวดเร็ว เช่น กลุ่มไลน์ (Line) และคลังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

5.3 กลยุทธ์การส่งเสริมวัฒนธรรมความเสี่ยง 4 เสาหลัก (4 Strategic Pillars)

- การบูรณาการความเสี่ยงเข้ากับการตัดสินใจและแผนงาน เชื่อมโยงผลวิเคราะห์ความเสี่ยงเข้ากับตัวชี้วัดความสำเร็จ (KPI) รายงานงาน แผนยุทธศาสตร์คณะฯ และเกณฑ์ประกันคุณภาพการศึกษา (QA) อย่างเป็นเอกภาพ
- การสื่อสารและการถ่ายทอดเชิงรุก พัฒนาช่องทางการแชร์ข่าวสารด้านความเสี่ยงอย่างต่อเนื่องเพื่อให้บุคลากรเข้าถึงข้อมูลได้รวดเร็ว
- การจัดการความรู้และการจัดอบรม จัดกิจกรรมระดมสมองเพื่อให้บุคลากรทุกส่วนงาน รวมถึงสายสนับสนุนได้ร่วมค้นหาความเสี่ยงจากสถานการณ์จริง แทนที่จะทำโดยกลุ่มคนเพียงกลุ่มเดียวพร้อมกิจกรรมจัดการความรู้ (KM) เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการความเสี่ยงที่เป็นเลิศ
- การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สนับสนุนการใช้ระบบดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการจัดเก็บ วิเคราะห์ และรายงานผลความเสี่ยง เพื่อลดความซ้ำซ้อนและอำนวยความสะดวกในการเฝ้าระวัง

บรรณานุกรม

คณะกรรมการบริหารความเสี่ยง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต. (2566). *แผนบริหารความเสี่ยง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (ม.ป.ป.). *คู่มือการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กร (ERM) ฉบับปรับปรุง พิมพ์ครั้งที่ 3*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. (2568). *แนวทางการจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงและการควบคุม ภายใน ปี พ.ศ. 2569*. กรุงเทพฯ: กองนโยบายและแผน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2569). *คู่มือการบริหารความเสี่ยงของ สวทช. ตามกรอบมาตรฐานบริหารความเสี่ยง ISO 31000:2018 เวอร์ชัน 6.5 (2569)*. ปทุมธานี: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ.